

NOTITIE AWN en AHS WORKSHOP, Julia Chorus

Onderwerp: Inventarisatie Romeinse baksteenstempels

De afgelopen 100 jaar zijn duizenden Romeinse baksteenstempels gevonden bij opgravingen van Romeinse vindplaatsen in Nederland en ook in verschillende plaatsen in Zuid-Holland. Deze stempels leveren aanwijzingen voor de vroegere aanwezigheid van verschillende eenheden van het Romeinse leger. Voor het eerst worden deze sporen van Romeinse legereenheden geïnterpreteerd in opdracht van de NLS (Nederlandse Limes Samenwerking). De archeologen Julia Chorus en Guus Gazenbeek (specialist Romeins bouwmateriaal) zullen het inventarisatieproject uitvoeren met de hulp van geïnteresseerde vrijwilligers. Nu de Neder-Germaanse Limes afgelopen juli 2021 Unesco Werelderfgoed is geworden, wordt veel aandacht besteed aan onderzoek in deze Romeinse grenszone. Behalve de stempels biedt ook baksteen zelf informatie over mogelijke herkomst. Door onderzoek van het baksel kan ook informatie worden vergaard voor herkomstbepaling van de bakstenen. Daarom maakt dat onderzoek ook deel uit van de inventarisatie.

De inventarisatie en het onderzoek worden na een introductie, een workshop over Romeins bouwmateriaal en vervolgens onder begeleiding van Chorus en Gazenbeek samen met vrijwilligers uitgevoerd. Het betrekken van vrijwilligers van de AWN en ArcheoHotspots bij deze inventarisatie heeft twee doelen. Enerzijds is deze inventarisatie en registratie van de grote hoeveelheden baksteenfragmenten met stempels alleen met veel mensen voor elkaar te krijgen. Anderzijds leert deze groep van het onderzoek en is men onder meer bezig met het onderzoeken van Romeinse vondsten uit eigen bodem. Betrokken zijn bij archeologisch onderzoek uit eigen directe omgeving levert verbondenheid en kennisvermeerdering op bij de betreffende vrijwilligers. Nieuwe kennis die zij weer door kunnen geven aan anderen. Ook zal publiciteit over het project andere geïnteresseerden aantrekken om zich aan te sluiten bij het onderzoek en bij de AWN.

Daarnaast zal ook een oproep worden gedaan aan amateurarcheologen om eigen vondsten van bouwmateriaal met stempels te komen laten zien om opgenomen te worden in de inventarisatie. Behalve een inhoudelijke bijdrage betreft dat een grote groep mensen bij de (plaatselijke) archeologie.

Planning en uitvoering

De inventarisatie en registratie houdt in dat we op papier, met behulp van een formulier, de fragmenten beschrijven en fotograferen. Uiteindelijk wordt het ingevoerd in een database. We maken een foto-opstelling om gemakkelijk foto's te kunnen maken en we zullen met barcodes werken. Per 'stempelstraat' zullen waarschijnlijk 3 of 4 mensen nodig zijn, en dan bijvoorbeeld twee groepjes tegelijkertijd. Of meer, afhankelijk van het aantal geïnteresseerden. Daar weet ik meer over als we eerst een proef hebben gedaan.

In maart 2022 vindt een pilot plaats waarin met een kleine groep van AWN-Rijnstreek in het Archeologiehuis in Alphen aan den Rijn de eerste baksteenstempels zullen worden onderzocht en ingevoerd in de verse database. We kijken dan hoeveel tijd een x-aantal fragmenten kost. En hoe het het best gaat.

- Een introductie (zowel van project als de inhoudelijke introductie over bouw materiaal, baksel en stempels)
- Werkwijze van inventarisatie proberen en verbeteren.
- Hoeveel tijd besteden we aan het inventariseren, registreren en onderzoeken van baksel van één baksteenfragment met stempel. Planning aanpassen.

Als we eenmaal in Oegstgeest beginnen, starten we met een uitgebreide instructie, dus ook een workshop Romeins bouw materiaal, waar ook bakselonderzoek wordt besproken. En erna begeleiden we (Julia wat vaker dan Guus) de vrijwilligers.

Julia Chorus is de projectcoördinator en zorgt voor baksteenstempels, materiaal voor inventarisatie, formulieren, meetapparatuur en foto-opstelling.

In de database worden de volgende Zuid-Hollandse plaatsen opgenomen, waar baksteenstempels zijn gevonden: Katwijk, Valkenburg, Leiden-Roomburg, Alphen aan den Rijn, Zwammerdam, Bodegraven, Voorburg en Naaldwijk. Mogelijk wordt Den Haag aan de lijst toegevoegd.

Uiteindelijk wordt deze collectie aangevuld met materiaal uit het RMO en materiaal afkomstig uit de Holdeurn, het baksteenproductiecentrum bij Nijmegen, afhankelijk van toegang tot het materiaal. Het gehele inventarisatieproject duurt tot eind september 2022.

Aantal vrijwilligers

Er zijn verschillende scenario's.

Uitgaande van 1 groep van 4 personen (moet uit pilot blijken of dat goed werkt)

1. Uitpakken vondsten (1 p.),
2. Registreren op papieren formulier, onderzoeken (2 p.)
3. Fotograferen (1 p.)
4. Inpakken (1 p. = uitpakker)

Liefst 2 dagen per week (van bijv. 6 uur). Met twee groepen, dus 8 personen, is dat ongeveer de helft van de tijd. De mogelijkheid is er om met 3 of 4 groepen te werken, verspreid over meerdere dagen.

Het project ROMEINSE BAKSTEENSTEMPELS INVENTARISEREN start op 17 maart 2022

Media

Na het inwerken van een beperkt groepje wordt een oproep gedaan in de media. Behalve bekendheid geven aan het project, een oproep aan AWN-leden en AHS-bezoekers, wordt ook een oproep gedaan aan amateurarcheologen om eigen vondsten van bouw materiaal met stempels te komen laten zien om opgenomen te worden in de inventarisatie. Behalve dat dit aan de inventarisatie zelf bijdraagt, levert het tegelijkertijd ook een grotere betrokkenheid op bij de archeologie uit eigen omgeving. Zo kunnen metaaldetectie-amateurarcheologen die bijvoorbeeld ook bouw materiaal met mogelijk een stempel hebben gevonden, bij het onderzoek en bij de amateurvereniging worden betrokken. Voor Zuid-Holland willen we graag op twee locaties werken:

- Archeologiehuis Zuid-Holland, AWN, in Alphen aan den Rijn
- ArcheoHotspot Oegstgeest, bibliotheek Oegstgeest

Een voorlopige en globale verdeling van materiaal is voor het AWN-Archeologiehuis in Alphen:

- Alphen aan den Rijn
- Zwammerdam
- Bodegraven
- Leiden-Roomburg
- Naaldwijk
- Vechten (uit RMO)
- Nijmegen (uit RMO)
- Holdeurn (uit RMO)

En voor de ArcheoHotspot Oegstgeest in de bibliotheek aldaar:

- Katwijk
- Valkenburg-Castellum
- Valkenburg-Marktveld
- Valkenburg-De Woerd
- Voorburg-Arentsburg
- Heumensoord (uit RMO)
- varia (uit RMO)

Julia Chorus zorgt voor materiaal uit de verschillende depots en heeft contact met de depots en AWN/AHS-coördinatoren.